

Født med ski på beina?

En utstilling om nordmenn og ski

Nasjonalbiblioteket 21. februar til 26. april

Temaer i utstillingen

Født med ski på beina?

Er det typisk norsk å gå på ski? Hvilke bilder, ikoner og historier knytter seg til det norske selvbildet som et vinter- og friluftselkende folkeferd? Hvordan har forestillingen om den ideelle skisportsnasjon blitt fremstilt i ulike media? Norges Skiforbund feirer sitt 100-årsjubileum i år. I denne anledning viser Nasjonalbiblioteket et utvalg plakater, fotografier, tidsskrifter, bøker, småtrykk, radio- og fjernsynsinnslag som har annonsert og formidlet ulike hendelser og produkter tilknyttet skisporten gjennom de siste 100 år.

Plakater

Plakaten fikk sin store utbredelse med den fargelitografiske teknikk. Fra slutten av 1880-årene spilte plakaten en sentral rolle i markedsføringen av Norge som skinsasjon. Motivene ble utført av tegnere og billedkunstnere, og plakaten ble ansett som en egen kunstnerisk uttrykksform. Senere overtok fotografiet gradvis for det tegnede motivet.

Skinasjonen Norge

Rundt forrige århundreskifte begynte markedsføringen av Norge som skinsasjon, både nasjonalt og overfor utlandske turister. Brosjyrer og plakater var sentrale i profileringen.

Ikke i noe annet land finnes det et så stort antall private og foreningshytter per innbygger som i Norge. Disse hyttene er forutsetningen for at skifolket kan nå de mest avsidesliggende steder i landet. Det eksisterer en egen hyttekultur, preget av dugnads- og lagånd, nøysomhet og gjensidig tillit. Man skal være ryddig, hensynsfull og snill, men forøvrig kan man gjøre som man vil...

Til fjells!

Skiferien ble mer og mer utbredt fra 1950-60 tallet. Stadig flere disponerte egen bil og hadde en økonomi og fritid som tillot dem å feriere i fjellet i vinterhalvåret. Hotellene konkurrerte seg imellom om å markedsføre sine tilbud og sine fjellområder.

Effektive kommunikasjonsmidler ble en forutsetning for den moderne skiferien, og alle slags motoriserte fremkomstmidler fikk en fremtredende plass på postkortene fra 1960 og 70-tallet.

Holmenkollen

Holmenkollanlegget har siden det første rennet i 1892 vært den mest fremtredende og profilerte vintersportsarena i Norge. I dag er Holmenkollbakken den desidert best besøkte turistattraksjon i Norge.

Andre skirenn

Husebyrennet var forløperen for Holmenkollrennene. Mange skirenn har befestet sin posisjon i den norske skitradisjonen. Spesielt Birkebeinerrennet spiller en sentral rolle med sin mobilisering av massene, og rennet representerer en heilnorsk "manndomsprøve".

Vinter-OL i Norge, 1952 og 1994.

De olympiske vinterleker i Oslo i 1952 var en stor og samlende begivenhet for skinasjonen Norge. Folkelig skiglede og norsk natur ble flittig brukt i markedsføringen, og Oslo ble presentert som verdens vintersportshovedstad.

Verdigrunnlaget for olympiaden i 1994 var basert på antatt typisk norske idealer som dugnadsånd og nærhet til naturen. Piktogrammene basert på gamle norske runer oppnådde stor suksess som visuelle ikoner. Man la vekt på å lage en folkefest og få "hele folket" med i fakkelfest. Noen av plakatene lånte stemningsbilder fra den kollektive folkefesten man opplevde i vinter-OL Oslo i 1952.

Utstyr

For hundre år siden var det et mylder av norske skifabriker og lokale produsenter av utstyr. Det er i dag tre gjenværende skifabriker i Norge: Rønning, Åsnes og Madshus. Teknologien innen sportsutstyr har stadig blitt videreutviklet og spesialisert, og riktig bruk av utstyr forutsetter i mange tilfeller en god bruksanvisning.

Mote har alltid preget sportsbekledningen. Både de som kaster seg på den siste utviklingen innen tekstiler og de som sverger til den gamle nikkelsen søker å uttrykke en identitet og en holdning til skigåing gjennom sin bekledning. 60-tallet var nylonens og strekkbuksens tidsalder, samtidig som den norske husflidstradisjonen ble holdt i hevd. Kjente utøvere lånte eller solgte sitt navn til ulike produkter, da som nå

Nybrottsid

Mot slutten av 1800-tallet ble det stiftet en rekke vintersportsklubber i Norge. Skikulturen ble en viktig del av nasjonsbyggingen, og var med på å prege den unge nasjonens identitet og synet på "det norske". Norges Skiforbund ble stiftet i 1908 og feirer i år sitt 100-årsjubileum.

Forbildet

På slutten av 1800-tallet ble skihelten Fridtjof Nansen og hans hustru Eva iscenesatt i fotograf L. Szacinski's atelier. Flere av disse bildene ble brukt i Nansens bok "På Ski over Grønland", og solgt som kabinettkort. I Nansensamlingen finnes også et kabinettkort fra en syvåring, fotografert som sitt forbilde.

Radio

Radioen hadde en stor betydning som kulturformidler før fjernsynet ble utbredt i befolkningen. Reportasjene fra 1930-tallet hadde et helt annet uttrykk enn dagens redigerte lydmontasjer. Det fantes ikke så mange ulike informasjonskanaler, og reportasjene fra skiarrangementer som Holmenkollrennene hadde en stor lytterskare.

"På vei til Holmenkollrennet". 1936.03.01

"Holmenkolldagen 1938. Sverre Halse skildrer folkelivet i bakken"

"Besøk på Kikut" Ved Tryggve Strøm. 1945.12.28

"Helsedirektør Karl Evang om skisportens helsemessige betydning" 1958.11.16

"På ski, på ski" 1979.03.06

"Søndre Norheim" 1981.03.14

"Vinter og sne" 1983.02.16

"Seiersseremoni (I-lyd): Langrenn 30km menn Olympiske vinterleker Lillehammer 1994"

Film og TV

Norges Skiforbund 100 år. En skikavalkade.

"To par ski", 1962.

"Ski-konkurransenes hovedstad", 1958

"Olavs første skitur", animasjonsfilm.

Ord og uttrykk

Kjært barn har mange navn, heter det, og en utbredt interesse for spesifikke fenomener og hendelser skaper behov for nye språklige beskrivelser, presiseringer og nyanseringer. Under arrangementen av vinter-OL i Oslo i 1952 fant man det nødvendig å oversette skirelaterte ord og uttrykk fra norsk til engelsk.

Tidsskrifter

Tidsskriftet er forumet for den spesielt interesserte, der nye utøvergrener finner sin egen form og sitt eget publikum.

Bøker

Det skrevne ord har formidlet, dyrket og videreført kulturen rundt skisport og friluftsliv. Nye generasjoner skal læres opp til å bli gode skigåere, og dermed gode nordmenn.